

Inspirationsmateriale til undervisning

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

42902

Udviklet af:
Helle Akselbo
Efter- og videreuddannelsesafdelingen
Social og sundhedsskolen Fyn
Vestre Stationsvej 8-10
5000 Odense C

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

---

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB/TAK

Det drejer sig om FKB'erne:

- Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne
- Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsnet

Uddannelsesmålet er relevant for alle målgrupper i FKB'erne, der har berøring med personer med forstyrrelse og uhensigtsmæssig adfærd i forhold til selve den neurologiske hjerneskade, evt. somatiske årsager (f.eks. delir, smerter, medicin eller anden sygdom) og betydningen af miljøet og konteksten omkring borgeren. Kompetenceudviklingen har fokus på arbejdspladser, hvor rammerne er beskrevet i Lov om social service, dvs. jobområder i f.eks. hjemmeplejen, plejehjem, plejecentre, skærmede enheder og leve-bofællesskaber samt Lov om tvang i psykiatrien, dvs. jobområder for ansatte inden for sygehusvæsnets psykiatriske afdelinger

Arbejdsfunktioner

Uddannelsen retter sig imod ansatte som i deres arbejde har omgang med mennesker med forstyrrelse og uhensigtsmæssig adfærd i forhold til selve den neurologiske hjerneskade, evt. somatiske årsager (f.eks. delir, smerter, medicin eller anden sygdom) og betydningen af miljøet og konteksten omkring borgeren.

At disse personaler i deres arbejde har til opgave at kunne observere symptomer på ovenstående og at kunne arbejde hensigtsmæssigt og dæmpende i forhold til udadreagerende adfærd.

Deltagerforudsætninger

Det anbefales, at deltagerne har deltaget på uddannelserne / har kompetencer svarende til:

- Omsorg for personer med demens
- Personer med demens, sygdomskendskab
- Personer med demens, aktiviteter og livskvalitet

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

Struktur

Endvidere vil det være relevant at kombinere med:

- Tidlig opsporing af demens i omsorgsarbejdet

Samt

- Magt og omsorg
- Forebyggende voksentandpleje i omsorgsarbejdet
- Seksualitet hos borgere i hjemmeplejen m.m.
- Voldsforebyggelse, konfliktløsning og udvikling

2. Ideer til tilrettelæggelse

Det anbefales at have en eller to gennemgående lærere på uddannelsen.

Det anbefales at inddrage gæstelærere fra praksis, således at undervisningen bliver så praksisrelateret som muligt.

Der foreslås 5 temaer, som hver især kan fylde mere eller mindre, afhængig af deltageres behov.

Undervisningen skal tilrettelægges, så deltageres forudsætninger inddrages - således at deres praksiserfaring og deres holdninger sættes i spil og i udvikling. Ved at egne eksempler og hverdagsoplevelser er i fokus, vil uddannelsen opleves relevant og konkret og samtidig give svar på mange af de problematikker, deltageren møder i sin dagligdag.

Undervisningsformen foreslås at veksle mellem:

- læreroplæg, teoretiske oplæg
- praksisrelaterede opgaver
- klassediskussioner - dialog på klassen
- gruppearbejde

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

- film - dvd
- viden - søgning på internettet,
- walk and talk i gruppen eller to og to

samt

- gruppe- refleksion ved undervisningsdagens slutning

Gruppe-refleksionen kan tage udgangspunkt i en eller flere kendte vanskelige situationer fra hverdagens arbejde, som deltagerne fremlægger for hinanden. Dette kan samles som et mini-projekt, som fremlægges for de andre den sidste dag.

Når det fremlægges den sidste dag, kan der med fordel anvendes Forum-teatermetoden til udveksling og bearbejdning af kursets indhold og deltagernes erfaringer og holdninger.

Temaer

Temaoversigt

Tema 1: Hvad er BPSD

Tema 2: Svære situationer

Tema 3: At klare svære situationer – at forebygge

Tema 4: dilemmaer i hverdagen

Tema 5: At dokumentere, reflektere og forstå egne reaktioner

Tema 1: Hvad er BPSD

Emne 1

- Definition af BPSD

Emne 2

- Hvorfor aggression hos ”raske” og hvorfor aggression hos ældre med mentale funktionstab

Emne 3

- Den neurologiske skades betydning

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

- Andre somatiske og psykiatriske årsager - delir, stress, depression, smerte (intro af smerte-skabelon (1))
  - Relevant dokumentation og videregivelse af observationer

Emne 3

- Miljøets og kontekstens betydning

Emne 4

- Vurdering af borgerens behov for hjælp

Tema 2: Svære situationer

Emne 1

- At forstå personen med mentale funktionstab
- At opfatte en situation som truende
- At have nedsat kontrol over følelser og adfærd
- At have vanskeligt ved at udtrykke sig
- At have nedsat evne til at tilpasse følelser og adfærd

Tema 3: At klare svære situationer – at forebygge

Hvordan give kontakt og støtte til at leve med størst mulig indflydelse på eget liv

Emne 1:

- At overskue – at træde et skridt tilbage
- At identificere muligheder og begrænsninger - Livshistorie-begrebet som metode
- Analyse og fortolkning – introduktion af en socialpædagogisk metode (2)
- Kortlægning af funktionsevne i relation. til aggressionen: hvor længe har aggressionen været der, ændringer den senere tid, aktuel mental funktionsevne (3)
- Aggressionsmønster hos den enkelte borger (3)

Emne 2:

- Analyse og tolkning – f.eks. introduktion af Marte Meo-metoden

Emne 3:

- At finde mening

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

Emne 4:

- At samarbejde

Emne 5:

- Hvad er integritet og hvordan opnår borgeren indflydelse på eget liv?
Hvad er omsorg i den sammenhæng, hvad er støtte?
- Jeg støttende principper

Emne 6

- At få kontakt (4)(præterapi)

Emne 7

- Når aggressionen ikke kan forebygges
  - Introduktion af f.eks. metoden Nænsom Nødværge
  - Personalets påklædning
  - Fysisk fastholdelse

Tema 4: dilemmaer i hverdagen

Emne 1

- På grænsen mellem omsorgspligt og omsorgssvigt
- Lovgivningen inddrages ud fra deltagernes forudsætninger

Tema 5: At dokumentere, reflektere og forstå egne reaktioner

Emne 1

- At dokumentere sin arbejdsopgave og –indsats

Emne 2

- At reflektere og forstå egne reaktioner – sorg og krise

Emne 3

- Arbejdsmiljø – refleksion og samarbejde med samarbejdspartnere herunder pårørende

Emne 4

- Kollegial supervision – introduktion af en model

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

---

3. Opgaver og undervisningsmaterialer

Ansigtsskala til vurdering af smerte fra oplæg af Oda Jakobsen (se (1))

Der skelnes mellem ansigtsudtrykket ved hhv. ingen, mild, moderat og heftig smerte. Skalaen kan muligvis findes på medscape.com.

Præ-terapi (se (4))

Marte Meo Metoden

Nænsom Nødværge

4. Litteraturliste mv.

(1) Oda Jakobsen: "Vurdering af smerteproblemer hos personer med svære kognitive problemer" Nationalt videnscenter for Demens (powerpointshow – ikke offentligt tilgængeligt)

- Der skelnes mellem ansigtsudtrykket ved hhv. ingen, mild, moderat og heftig smerte. Skalaen kan muligvis findes på medscape.com.
- Prøv evt. ellers at finde illustrationer af ansigtsskala til vurdering af smerte i følgende artikler:
  - "Wong-Baker FACES Pain Rating Scale" From Wong DL, Hockenberry-Eaton M, Wilson D, Winkelstein ML, Schwartz P: Wong's Essentials of Pediatric Nursing, 6/e, St. Louis, 2001, P. 1301.
  - Erik J.A. Scherder og Anke Bouma, "Visual Analogue Scales for Pain Assessment in Alzheimer's Disease", Gerontology 2000;46:47–53 (se s. 49)
  - Erik Scherder og Femke van Manen, "Pain in Alzheimer's disease: nursing assistants' and patients' evaluations" (se s. 153), ISSUES AND INNOVATIONS IN NURSING PRACTICE, 2005 Blackwell Publishing Ltd

(2) Mette Borresen, Helle Krogh Hansen, Lis-Emma Trangbæk : Socialpædagogik & demens : det vanskelige omsorgsarbejde Socialpædagogik og demens Styrelsen for Social Service 2004

Uhensigtsmæssig adfærd og udadreageren ved demens

Inspirationsmateriale til undervisning

- (3) Kirsten Godtfredsen : Forebyggelse af aggressiv adfærd – hos ældre i plejebolig Munksgaard 2009
- (4) Lisbeth Sommerbeck ”Uden for terapeutisk rækkevidde” i Psykolog nyt nr.8 2006
- (5) Red.: Steen G. Hasselbalch m.fl.: Forstå demens Lindhardt og Ringhof og Alzheimerforeningen 2004
- (6) Niels Chr. Gulmann: Praktisk gerontopsykiatri Hans Reitzel 2001
- (7) Demens en anden frekvens Fænø Lighthouse Projects, IT-Universitetet 2009
- (8) Klass Jansma, Pieter Wolswijk Ude af takt : en dokumentarfilm om tre hollændere med frontotemporal demens (FTD) og deres familier. 2007/2009. 74 min. Forlag: Wolswijk videoproductions Nijmegen
- (9) Anne Juutilainen red.: Supervision i sundhedsprofessione : perspektiver og metoder Hans Reitzel 2008.
- (10) Mads Hermansen, Ole Løw og Vibeke Petersen: Kommunikation og samarbejde : i professionelle relationer Alinea 2006